

Protokoll 10/2023

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets
sammanträde måndagen den 6 november 2023 kl. 13:30-
16:10, Samuel Owen, Hantverkargatan 3D

Övriga närvarande	Inga Varg Ordförande Leif Bolter Katarina Borg §§5-10 Elisabet Jermsten Desirée Johansson Anders Johnson Måns Lönnroth Monica Muro de Santa Cruz Catharina Nolin Knut Weibull Monica Hector Protokollförare Susanne Höglin Handläggare Henrik Nerlund Sekreterare Malin Myrin Adjungerad Henrik Bergshem Föredragande §6 Elsa Smeds Föredragande §8 Daniel Vultvonsteyern
Justerare	Anders Johnson
Datum för justering	
Paragraf	§§1-10
Protokollförare	Monica Hector

§ 1

Dagordning samt val av justerare

Beslut

Valdes Anders Johnson att tillsammans med ordförande justera protokollet. Beslöts uppta ärenden i ordningen: 1-5, 7-8, 6, 9-10.

Ordförande hälsade Daniel Vultvonsteyern, praktikant vid rådets kansli under november, välkommen.

Tackade ordförande för ett väl genomfört seminarium "Järva; dåtid, nutid, framtid" som hölls 25 oktober i Akalla by.

§ 2

Nästa sammanträdesdag

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder måndag 4 december, kl 13.30.

§ 3

Nästa delegationssammanträde

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådets delegerade sammanträder måndag 20 november 2023, kl. 13.30.

§ 4

Protokoll fört vid sammanträde 2023.10.02

Beslut

Anmälades att protokoll fört vid rådets ordinarie sammanträde 2023.10.02 justerats i vederbörlig ordning.

Sammanfattning av ärendet

Framförde ledamot M Lönnroth att en formell votering borde gjorts i ärendet Södermalm 4:1, förslag till detaljplan i Bergsgruvans park, 2021-15543.

§ 5**Anmälningar för kännedom****Anmälda handlingar**

- Inventeringskarta av orkidén Skogsknipprot i Farsta Strandskogen Dnr: 2022-04020 (2/2)
- Riksskattmästaren 18 m.fl., meddelande efter granskning, 2022-00234
- (Signerad) Marieberg 1:15, Boulebar, planärende på granskning, ÄDp 2021-14728
- (Signerad) Riksby 1:13 m.fl. vid Linta Gårdsväg, planärende på granskning, 2017-16020
- (Signerad) Akalla 4:1, Rogaland 1, planärende på granskning, 2017-18898
- (Signerad) Såpsjudaren 1, planärende på granskning, 2018-16883
- (Signerad) Hammarbyhöjden 1:1, område vid Blåsutparken, granskning, 2021-01396
- (Signerad) Bygeln 5, förslag till detaljplan, 2023-01867
- (Signerad) Djurgården 1:15, planärende på granskning vid kv. Konsthallen, 2022-04424
- (Signerad) Svea Artilleri 2, planärende på granskning, 2020-08138
- (Signerad) Enigheten 25 och 26 samt Hingsten 1 och 2 m.fl., planärende på granskning, 2020-09402
- (Signerad) Tenstadalens dagvattenpark, planärende på granskning, 2020-06525
- Rivning av ett kulturminne i gamla Södermalm, svar med e-post samt SR 2022/223 bifogat
- Bygger bort Bandhagen, svar med e-post samt SR 2020/365 och SR 2021/258 bifogade
- Medborgarförslag flaggor vid Stadshuset, svar med e-post
- Överklagan av nya restauranger längs Strandvägskajen, kopia till Skönhetsrådet för kännedom
- Överklagan av nya restauranger längs Strandvägskajen, svar med e-post samt SR 2021/4 bifogad
- Kyrksjöbacken 46, underrättelse om antagande, 2022-03755
- Rimsmidaren 15, underrättelse om antagande, 2020-16557
- Farsta 2:1 vid Mårbackagatan, meddelande om antagande, 2018-02681
- (Signerad) Aspudden 2:1 m.fl., planärende intill Blommensbergsvägen på granskning, 2019-05858
- Meddelande om reviderat granskningsutlåtande

- Klubbensborgsvägen, remissyttrande över samrådsförslag S-Dp 2020-09513, svar med -post
- (Signerad) Claes på hörnet 1, planärende på granskning 2018-12787
- (Signerad) Tensta 3:16, Spånga kyrka, förhandsbesked avseende nybyggnad av församlingshus, 2021-09930-575
- Skönhetsrådets inställning till Enskedefältet som trädgårdsstad, ev möte, svar med e-post
- Kraftigt spridd förekomst av orkidéer i Farsta Strandskogen 2023, Dnr 2022-04020
- Inventeringskarta av orkidén Skogsknipprot i Farsta Strandskogen Dnr: 2022-04020

§ 6

Fiskaren Mindre 14, nybyggnad enbostadshus, 2023-06337-575

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Fiskaren Mindre 14, nybyggnad av enbostadshus, 2023-06337-575. Henrik Bergshem, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2023/226

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka bifall till ansökan om bygglov.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Bygglovsansökan avser nybyggnad av ett enbostadshus om 1400 kvm på norra Södermalm. Tomten är belägen i närheten av Mosebacke torg mellan Fiskargatan och Svartensgatan och platsen utgörs idag av parkering. Den nya byggnaden avses att byggas mot brandgaveln i det tidigare Telegrafverkets byggnad i kvarteret Fiskaren Mindre.

Den tillkommande byggnaden föreslås att gestaltas i nyrenässansstil med rusticering, hörnkedjor, tympanon, kolonner m.m. Den bärande idén bakom gestaltningen är att visuellt tillskapa en direktörsbostad i anslutning till det historiska industrikvarteret. Den föreslagna fasadgestaltningen i nyrenässansstil motiveras ur det faktum att om en direktörsbostad skulle ha uppförts på platsen i slutet av 1800-talet skulle denna nystil kunnat ha varit aktuell.

Skönhetsrådet fann att platsen är möjlig att utveckla och har inget att erinra emot förslagets volym och höjd. Däremot delade inte rådet den historiska analys som ligger till grund för förslaget.

Kulturmiljön i det aktuella kvarteret består i huvudsak av Telegrafverkets industrimiljö uppförd i etapper mellan 1895 och 1901 med Isac Gustaf Clason som arkitekt. Byggnaden uppfördes i en för tiden modern tegelarkitektur. Att en direktörsvilla inte uppfördes vid fabriken är logiskt eftersom beställaren inte var ett privat bolag utan ett statligt verk. Det befintliga kvarteret har ett mycket högt kulturhistoriskt värde som centralt placerad välbevarad industrimiljö. Stadsmuseet har klassificerat byggnaderna som blå, d.v.s. att det motsvarar fordringarna för byggnadsminne. Ett uppförande av en ohistorisk direktörsbostad i industrimiljön riskerar att minska värdet av hela det befintliga kvarterets kulturmiljö och kan inte sägas innebära en god helhetsverkan. En ny byggnad på platsen bör, enligt Skönhetsrådets mening, frigöra sig från industrimiljön och presentera sig som vad det är – ett bostadshus från 2020-talet.

Skönhetsrådet fann det okontroversiellt att inspireras från arkitekturhistorien och inkorporera detaljer eller motiv i samtida arkitektur. Stilrestaurering/rekonstruktion är däremot en annan typ av praktik. Att rekonstruera en byggnad utifrån en tidigare stilepok kan vara motiverat om den t.ex. förvanskats kraftigt eller, som i fallet med närbelägna Katarina kyrka brunnit ner och som visuellt objekt ansetts viktigt för stadens kollektiva minne och identitet. I det föreliggande projektet handlar det om en byggnad som aldrig funnits och därför är en stilrekonstruktion inte aktuell. Rådet ansåg således att en kommande byggnad på platsen bör gestaltas med en egen verkshöjd och inte vara en stilkopia. Värt att notera är även relationen mellan byggteknik och arkitektonisk form. I fallet med nämnda Katarina kyrka byggdes den brandskadade kyrkan upp med historiska tekniker, medan det föreslagna projektet, vad rådet kunde erfaras, planeras att byggas med vissa moderna material som t ex fiberbetong. En redovisning av byggmetod och tekniska lösningar saknas.

Avslutningsvis önskade rådet kommentera förslaget utbredning som skapar en mycket liten gård. En rak lamell kan vara att föredra framför den nu föreslagna L-formen. Dessutom bör bottenvåningen ges en öppen karaktär med plats för publika verksamheter som kan stärka gatumiljön.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/226-1 Fiskaren Mindre 14, nybyggnad av enbostadshus, 2023-06337-575
- SR 2023/226-1.2 Remissbrev
- SR 2023/226-1.3 Antikvarisk förundersökning och konsekvensbeskrivning
- SR 2023/226-1.4 Gestaltningbeskrivning
- SR 2023/226-1.6 Nybyggnadskarta

- SR 2023/226-1.12 Situationsplan
- SR 2023/226-1.5 Siluettpåverkan
- SR 2023/226-1.7 Fasad mot öst (Fiskargatan)
- SR 2023/226-1.8 Fasad mot väst (mot gård)
- SR 2023/226-1.9 Fasad mot söder (Svartensgatan)
- SR 2023/226-1.10 Fasad mot norr (Fiskargatan)
- SR 2023/226-1.11 Fasad mot syd och öst

§ 7

Upprustning av Ansgarieparken, remiss från Södermalms stadsdelsförvaltning

Genom remiss hade Södermalms stadsdelsförvaltning begärt Skönhetsrådets yttrande över upprustning av Ansgarieparken. Sekreteraren redogjorde för ärendet.

SR 2023/227

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet ställa sig positivt till förslaget med erinran om att Hornskroken förblir avläsbar samt att sikt sambandet mellan Brännkyrkagatan och Wirwachs malmgård bevaras.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Södermalms stadsdelsförvaltning hade remitterat ett förslag om upprustning av Ansgarieparken som ligger på nordvästra Södermalm. Upprustningen syftar till att skapa en inkluderande och trygg miljö med grönska och större biologisk mångfald samt att utveckla lekplatsen utgående från synpunkter som framkommit vid en tidig medborgardialog.

Grundidén är att lekparken skall förses med ny utrustning för barn i olika åldrar, fler träd planteras, belysningen ses över och kompletteras, fler sittplatser tillskapas och skymmande buskage ersättas med lägre plantering. Målet är att skapa en trivsamt park för människor i olika åldrar att vistas i lugn och ro.

Ansgarieparken har en intressant historisk bakgrund som inte riktigt framgår av underlaget. Det var inte förrän introduktionen av dynamit i början av 1900-talet som Ansgarieberget kunde sprängas bort och Hornsgatan förlängas västerut och ersätta Brännkyrkagatan som västlig in- och utfartsled. Den s.k. Hornskroken är en rest från denna tid innan Hornsgatans förlängning västerut. Hornstull låg då bortanför Ansgarieparken, svårtillgängligt från resten av staden.

Sedan 1960-talet är Brännkyrkagatan avklippt vid kv. Plankan men bortsett från det finns strukturen från tiden innan Hornsgatans förlängning kvar, tydligt avläsbar, med den så kallade Hornskroken – svängen mellan Brännkyrkagatan och Hornsgatan – bevarad och Wirwachs malmgård med sin prominenta placering. Dessa omständigheter har ett stort kulturhistoriskt och pedagogiskt värde för förståelsen av det äldre Södermalm från tiden före 1880.

I förslaget till parkupprustning är inte denna omständighet tillräckligt tillvaratagen. Med enkla medel, t.ex. markbeläggning, kan sambandet mellan Hornskroken och Brännkyrkagatans västra del uppmärksammas tydligare. För att ge detta ytterligare tydlighet samt att inte störa siktlinjen från västra Brännkyrkagatan mot Wirwachs malmgård bör en bättre placering finnas för gungställningen. Framför malmgården bör eventuella installationer eller lekskulpturer hållas låga.

Skönhetsrådet ställde sig således positivt till upprustningen av parken och önskade endast att gatumönstret med Hornskrokens sträckning mellan Brännkyrkagatan och Hornsgatan görs till huvudnummer samt att en annan lösning för gungställningen ordnas så att sikt sambandet mellan Brännkyrkagatan och malmgården kan bevaras.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/227-1.2 Upprustning av Ansgarieparken (3/3)

§ 8

Smedsbacken 25 m.fl., förslag till detaljplan, 2021-02493

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Smedsbacken 25 m.fl., förslag till detaljplan, 2021-02493. Elsa Smeds, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2023/223

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om vidare studier av KM-husets höjd och utformning samt om föreskrifter för ekarna som inte på något sätt öppnar för fällning, oavsett skäl.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Fastighetsägare vid Tegeluddsvägen har uttryckt intresse för att utveckla sina respektive fastigheter vid gatans västra del. Stadsbyggnadskontoret gjorde bedömningen att det fanns skäl att ta ett helhetsgrepp om området. En förstudie har tagits fram inom ramen för områdesplanering tillsammans med berörda ägare till Smedsbacken 25, samfälligheten S 34 samt Bremen 1-4 på norra sidan om Tegeluddsvägen. Ett start-PM låg till grund för det beslut som stadsbyggnadsnämnden fattade i december 2021 om att påbörja planprocessen. I den efterföljande detaljplanprocessen togs beslutet att dela planen i två områden. Föreliggande planförslag som stadsbyggnadskontoret har upprättat omfattar därför endast Smedsbacken 25 m.fl.

Planförslaget möjliggör förtätning av Smedsbacken 25 genom till- och påbyggnad för kontorsändamål samt att bottenvåning mot gata och förgårdsmark får användningsbestämmelser som gör det möjligt att nyttja lokalerna för verksamheter, restauranger och övrig service. För att kunna genomföra förslaget behöver en mindre byggnad som tidigare rymt en matsal rivas. Den högre byggnaden, ursprungligen uppförd som kontor för British Petroleum, BP-huset, förändras inte. För de övriga byggnaderna bekräftas användningen för kontor med centrumändamål samt med skydds- och varsamhetsbestämmelser. Planförslaget möjliggör i sin föreslagna form en påbyggnad av KM-huset vid Tegeluddsvägen, en ny gårdsflygel på befintlig terrass, ny länkbyggnad mellan KM-huset och gårdsflygeln, tillbyggnad med en volym i KM-husets västra del samt en paviljong för centrumändamål vid korsningen Tegeluddsvägen/Värtavägen.

Förutom att möjliggöra en utveckling av fastigheten ifråga syftar planen till att utveckla Tegeluddsvägen från en trafikled till ett urbant gaturum. Detta ska ske genom ett utökat användande av den befintliga kontorsbyggnaden samt att öppna upp den idag slutna bottenvåningen mot Tegeluddsvägen med nya lokaler. Paviljongen vid korsningen Tegeluddsvägen/Värtavägen med användningsbestämmelsen centrumändamål ska bidra till ytterligare stärka gaturummet.

Skönhetsrådet ansåg att bebyggelsen på fastigheten Smedsbacken 25 m.fl., uppförd efter ritningar av Gustaf Lettström 1961-64, har stora kvaliteter och den utgör en intressant arkitektonisk och kulturhistorisk miljö, inte minst med tanke på att den uppförts för tre olika företag. Det högre huset i nio våningar vid Värtavägen uppfördes för BP:s räkning medan den lägre byggnaden vid Värtavägen byggdes för Kjessler & Mannerstråle och Handelsbanken. En låg matsalsbyggnad byggdes i slänten mot den högre belägna bebyggelsen på Smedsuddsgatan. Även om företagens kontor hölls åtskilda så delades infarten till parkeringsgarage och de underjordiska lastmottagningarna i

områdets västra del. Förutom värdena i den byggda miljön har fastigheten en väl gestaltad utemiljö av landskapsarkitekten Bertil Mo och anläggningen försågs med en stor mängd platsbunden och specialbeställd konst, inte minst glaskonsten av Yngve Gamlin på BP-husets östra gavel som liksom ett vattenfall landade i en damm. Dammen är dessvärre borttagen så effekten som konstverket hade är numera inte lika tydlig. Vid entréplatsen i öster som vetter mot Värtavägen sparades flerhundraåriga ekar som tillför platsen synnerligen höga och oersättliga värden – som skulpturala former men de är förstås även viktiga ur ekologisk synvinkel. Sammantaget utgör, enligt rådets uppfattning, den fint gestaltade utemiljön en mycket viktig del av kulturmiljön.

Rådet ansåg att förändringar av bebyggelsen på fastigheten Smedsbacken 25 m.fl. är möjliga och att planförslagets grundprinciper därför kan accepteras. Det finns dock delar i förslaget som rådet ställde sig mer tveksamt till. T.ex. planläggs befintlig del av KM-huset med rivningsförbud och skydds- och varsamhetsbestämmelser trots föreslagen påbyggnad som helt ändrar byggnadens karaktär och upplevelsen av densamma. Rådet ställde sig därför frågande till skyddsföreskrifterna i sig. Likaså var rådet inte övertygat om att vare sig byggnadshöjden eller den från KM-husets ursprungliga utformning avvikande gestaltningen av påbyggnaden är rätt väg att gå. Rådet ansåg därför att fortsatta studier av byggnadshöjden liksom utformningen av byggnaden bör vidarestuderas under den fortsatta planprocessen. Eventuellt kan en sammanhållen gestalt skapas för hela den blivande byggnaden ifråga. Att bottenvåningarna byggs om så att de med sitt innehåll stärker Tegeluddsvägen såg rådet som positivt men rådet ville gärna se att öppenheten, i alla fall i vissa delar, görs så att även gårdsmiljön görs synlig från gatan.

Rådet ställde sig positivt till att den östra delen av gårdsmiljön som utgör en entrézon till kontorsbyggnaderna i stort sett bevaras. Rådet önskade dock att planhandlingarna förtydligas vad gäller ekarna. Träden är omistliga och de måste därför skyddas med alla medel. Även den dag de inte längre lever har de ett värde, inte minst skulpturalt. Den slutliga versionen av plankarta och planbestämmelserna får därför inte öppna på något sätt för andra alternativ än att träden ska bevaras. Som rådet såg det är det dock framför allt under byggprocessen som ekarna måste skyddas. Tydliga krav på skydd av ekarna under byggtiden kombinerat med stora friytor under kronorna måste därför ställas. Vidare var det rådets mening att planen måste säkerställa att dammen vid BP:s östra fasad återskapas så att Yngve Gamlins konstverk kan upplevas så som det var tänkt.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/223-18 Samrådsbrev
- SR 2023/223-19 Planbeskrivning samråd
- SR 2023/223-4 PM ang. kulturhistorisk värden Tegeluddsvägen, kv. Smedsbacken 25 och Smedsbacken 35, Bremen 1-4
- SR 2023/223-6 Solstudier
- SR 2023/223-16 Plankarta samråd
- SR 2023/223-17 Förstudie Tegeluddsvägen
- SR 2023/223-2 Kulturmiljöanalys Bremen m. fl.
- SR 2023/223-3 Bilaga Provtagningsplan
- SR 2023/223-5 PM Bedömning av påverkan på spridningssamband och naturvärden
- SR 2023/223-7 Trafikutredning Smedsbacken och Bremen
- SR 2023/223-8 PM Geoteknik
- SR 2023/223-9 Miljöteknisk undersökning av mark grundvatten
- SR 2023/223-14 Antikvarisk konsekvensanalys
- SR 2023/223-15 Fågelinventering
- SR 2023/223-10 Riskutredning avseende människors hälsa och säkerhet
- SR 2023/223-11 Dagvatten- och skyfallsutredning
- SR 2023/223-12 Bilaga Fågelinventering Sannolika häckningar
- SR 2023/223-13 Brand PM

§ 9**Sekreteraren informerar****Sammanfattning av ärendet**

Informerade sekreteraren om sitt förestående möte med nytillträdda stadsbyggnadsdirektören Amanda Horwitz tisdag 7 november.

Stadens budget för 2024 har presenterats och sekreteraren redogjorde för de delar som rör stadens arbete med stadsutveckling och det uppdrag som föreslås för exploateringsnämndens och stadsbyggnadsnämndens arbete samt att genomförandet av bostadsmålet på 140 000 bostäder förlängts med fem år till 2035 på grund av det ekonomiska läget.

§ 10
Övriga frågor

Beslut

Förelåg inga övriga frågor.

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Monica Christina,Hector	2023-11-10
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2023-11-10
Bengt Anders,Johnson	2023-11-10
Inga Margareta,Varg	2023-11-10